ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

a children's magazine

РІК XXI БЕРЕЗЕНЬ 1974 Ч. 3 (235)

ЯКИЙ ЦЕ ВІРШ?

Св - - - кр - - - - л - б - т -
Л - б - т - - - в - вр - м - л - - -
В - ст - нн - т - жк - - м - н - т -
З - Н - - Г - сп - д - м - л - т - !

ЗАГАДКОВА КАРТОЧКА

РИМОЦІН
і
КАРИКИЛІВ

Які це місцевості і чим вони славні?

РЕБУСИК

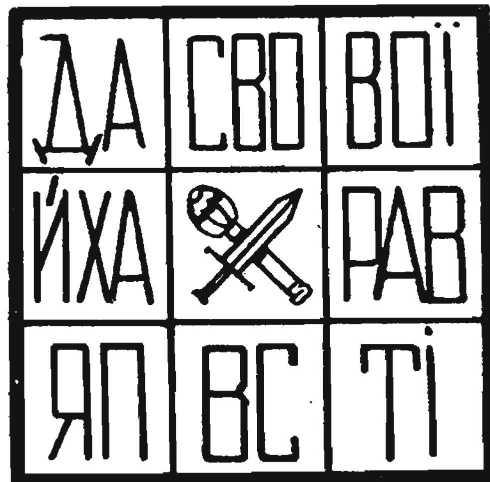

Відчитайте цей ребусик і скажіть, хто написав ці слова?

ШАХОВА ЗАГАДКА

Ходом шахового коника відчитайте вірші Тараса Шевченка.

ХТО Ж ЦЕ?

Плиг-плиг! Скік-скік!
В нього ніжки прудкі,
В нього вушка довгенькі,
В нього хвостик куценький . . .
Хто ж цей побігайчик?
Це сіренький . . . . . .

Євген Яворівський

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК У ЧИСЛІ „ВЕСЕЛКИ" ЗА ЛЮТИЙ 1974: ХРЕСТИКІВКА: банк, баша, Таня, глід, глум, араб, арфа. Букви на місці хрестиків дають: б а н д у р а. **МАГІЧНИЙ КВАДРАТ:** мох, око, хор. **ЗАГАДКОВІ КАРТОЧКИ:** а) Волинь. б) Почаїв. **ХРЕСТИКІВКА:** ланя, Іран, сіль, орач, Віра, Афон, плай, Ілля, Случ, нива, Ямне. Букви на місці хрестиків дають: Л і с о в а П і с н я.

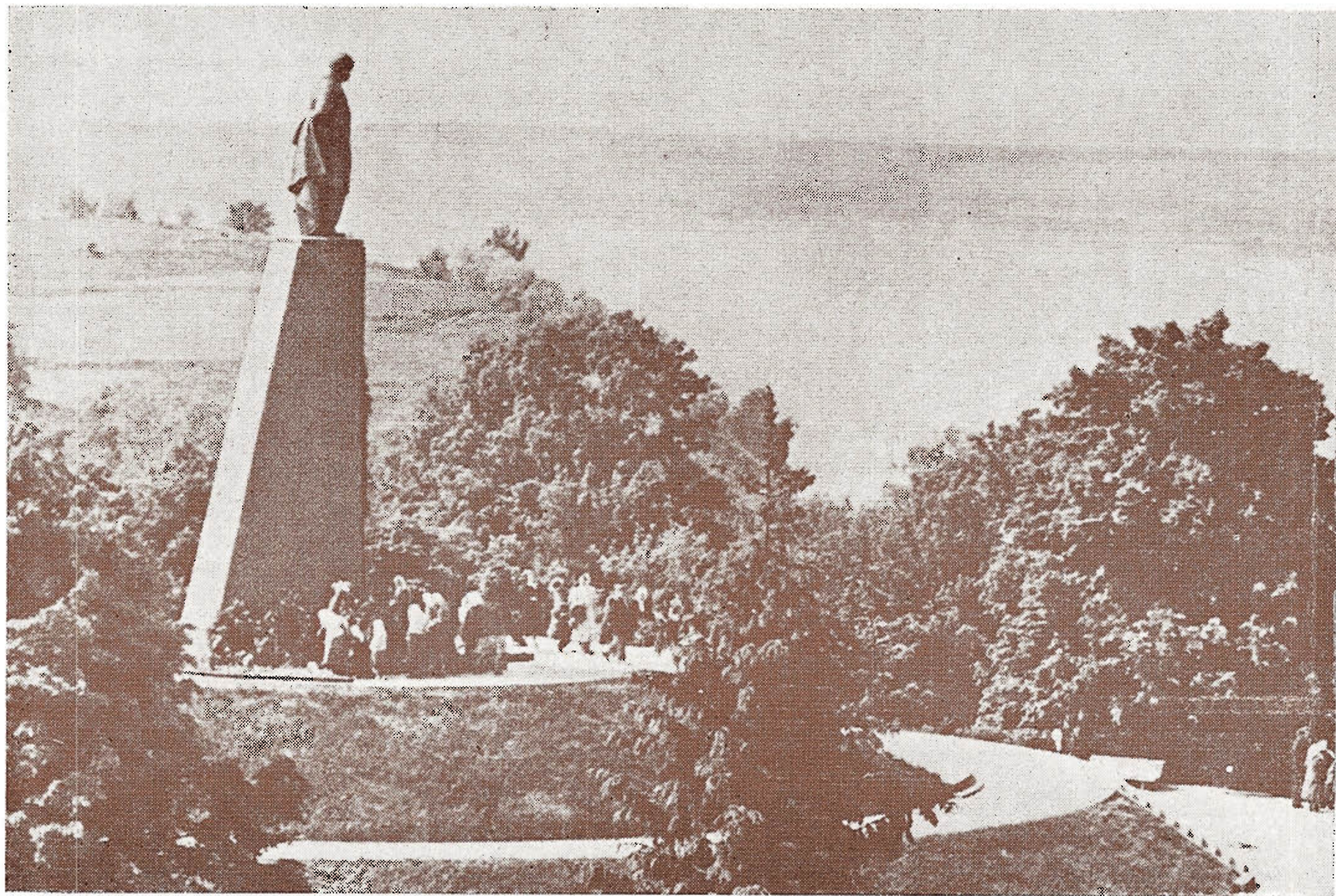
з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колеґія. Річна передплата становить у ЗСА — 5.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 доляри. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 — центів.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"

Обкладинка роботи Романа Завадовича, мол.

Published monthly, except June to September Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303
Subscription $5.00 per year. UNA members $4.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Галина Мазепа — Поворот весни

Пам'ятник Тарасові Шевченкові на могилі поета в Каневі над Дніпром

ЗАПОВІТ

Тарас ШЕВЧЕНКО

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій.

Щоб лани широкополі
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою, злою кров'ю
Волю окропіте!

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

Михайло ДЯЧЕНКО

ТОБІ, ТАРАСЕ!

Вінки плетем Тобі, Тарасе,
Вінки із квітів запашних.
Прийми дари, прохаєм, наші,
Із серця щирого вони.

Та ще один вінок плетем ми —
У нім любов — найкращий квіт.
Нас не злякають бурі й темінь,
Нам світить ясно „З а п о в і т."

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації Петра АНДРУСЕВА*

„ВЕЛИКІ ТА ЩАСЛИВІ РОСТІТЬ!"

Уліті 1859-го року Тарас Шевченко поїхав з мрячного, непривітного Петербурґу на свою дорогу сонячну Україну. Він не бачив її довгих дванадцять років. На засланні в азійських пустелях, а потім у Петербурзі дуже тужив за рідними сторонами, за родиною, за українськими людьми. Та ще в нього була думка-мрія золота купити собі на горі над прекрасним Дніпром трохи ґрунту, збудувати хату, розвести садок і там спокійно дожити решту свого віку.

І справді, Шевченко спершу відвідав рідне село Керелівку, сестру Ярину, брата Йосипа та знайомих, а потім сторгував клапоть землі коло села Пекарі на Канівщині, в чудовому закутку України. Радий та веселий перевізся човном через широкий Дніпро на лівий берег і пішов у гостину до своїх щирих друзів.

Та не знав Шевченко, що скрізь за ним слідкували очі царських поліцаїв і їх потайних помічників. Уряд московського царя ненавидів Шевченка, боявся його полум'яних віршів про правду та волю і не хотів допустити, щоб славний поет проживав у поневоленій Україні серед рідного народу.

І ось, коли Шевченко доходив до садиби свого приятеля, його наздогнав становий Добжанський з поліцаями, заарештував і відпровадив у недалеке село Мошни.

Вістка про арештування Шевченка миттю рознеслася по селі й околиці. Адже Шевченка скрізь знали, читали його славну книжку віршів „Кобзар" і чули про те, що він бореться з ворожою неправдою та неволею. Всі добрі люди сумували і думали про те, як йому допомогти.

Жінки-господині почали розвідувати, де держать поліцаї Шевченка і чи дають йому їсти. А втім, хоч би й давали, то яка то страва? Краще й не казати! Тому тітка Грещучиха побігла до сусідки Минихи розпитати, чи не знає вона, як би Шевченкові передати харчів.

Миниха послала свого синка Михайлика на розвідку. Проворний Михайлик швидко вернувся з вісткою, що дядько Тарас сидить запертий у хаті самого начальника поліції Добжанського, а коло дому стоїть сторож і нікого близько не допускає.

Ще більше засумували жінки.

— Не журіться, матусю! — сказав нараз Михайлик. — Ні вас, ні батька сторож не допустить, а ми, хлопці, його й питатися не будем! Ви тільки приготуйте, що слід, а як це передати дядькові — в тім уже наша голова!

З-за порога вернувся.

— Тіточко, чи ваш Савка дома?

— Дома, дома! — відповіла Грещучиха. — Тільки ж, дивіться, щоб вам біди не було!

— Не бійтеся! — засміявся Михайлик. — А втім, за добре діло і ляпаса дістати не жаль!..

І побіг підстрибом до Савки та інших друзів.

За яку годину попід тинами в сторону хати Добжанського стали підкрадатися діти. Все ближче й ближче вони підсувалися до будинку, де був замкнутий Шевченко. Ось Савка, Гречухів синок, перший зіп'явся на пальцях до вікна і просунув туди вузлика в хустині.

— Дядьку Тарасе! — прошепотів. — Тут вам пиріжки — мама прислали. Ви певно голодні — їжте на здоров'я!

— Спасибі твоїй мамі й тобі, хлопче-друже! — відповів Шевченко, врадуваний не так пиріжками, як прихильністю людей. Простягнув руку, щоб полагодити хлопчикові розкудовчену чуприну. Та з-за рогу хати вибіг сторож і, вимахуючи ремінним поясом, з криком пустився розганяти дітей.

Хлопці кинулися врозтіч, хто куди, але сторожева ременяка таки декого досягла. Розбіглися хлопці, мов горобці, поховалися в бур'янах — але не думайте, що злякалися сердитого сторожа. Ні! Вони слідкували з-за тину, де він і що робить. Тепер вони і собі стерегли сторожа. А коли він, обійшовши кругом хату станового, заходив на подвір'я, вони знов виповзали з своїх схованок. Їм пощастило не один раз підкрастися до вікна, обмінятись з арештантом кількома словами або подати йому пиріжка чи паляницю.

Через декілька днів поліцаї посадили Шевченка на воза й повезли в Київ до губернатора на слідство. Хлоп'ята бігли услід за возом через ціле село і проводжали рідного поета сумними поглядами. Їм було дуже-дуже жаль Шевченка, про якого люди в селі говорили з більшою пошаною, ніж про рідного батька.

Ось уже край села. Шевченко оглянувся, побачив дітей, і його добре обличчя засяяло ласкавою усмішкою.

— Великі та щасливі ростіть! — сказав.

Так подякував найбільший поет українським дітям за допомогу, співчуття і за ту велику любов, яку він побачив у їх очах.

Пояснення-словничок: **к л а п о т ь** — шматок, кусень, кусок. Тут — невеличка ділянка землі під хату (piece, lot, strip of land); **с а д и б а** — двір, оселя (country house, farmstead) **с т а н о в и й** — поліційний старшина за царських часів (district police officer); **д я д ь к о** — вуйко (uncle). Тут — чемностева форма, якою звертаються діти до людей старшого віку. **Л я п а с** — легкий удар (slap); **п і д о т р и б о м** — підскоком (jumping); **т и н** — дерев'яна огорожа (fence); **з і п ' я с т и с я** — піднестися, піднятися (to stand up); **р о з к у д о в ч е н и й** або розкуйовджений, розкудланий — розвіяний, розбурений, незачесаний (ruffed, dishevelled); **в р о з т і ч** — розбігтися на всі боки (running away in all directions); **п а л я н и ц я** — плоский білий хліб, подібний до „піци", тільки без сиру й помідорового сосу.

Тарас ШЕВЧЕНКО

ВСТАЛА ВЕСНА...

Встала весна, чорну землю
Сонну розбудила,
Уквітчала її рясно,
Барвінком укрила.

І на полі жайворонок,
Соловейки в гаї,
Землю, убрану весною,
Вранці зустрічають.

Роман ЗАВАДОВИЧ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Кожний, хто читав книжку Шевченкових поезій „Кобзар", напевно звернув увагу, як там багато згадок про минуле України. Поет зупиняється біля тої чи іншої історичної події або особи — гетьмана, полковника чи іншого державного мужа і висловлює про них свою думку: одних хвалить, іншим дорікає, третіх гостро засуджує. Це залежить від того, хто за свого життя прислужився Україні — чи був патріотом, чи, може, відступником від рідного народу.

За Шевченкового життя Україна була вже остаточно поневолена Москвою: не було вже ні гетьманського уряду, ні Запорізької Січі, українська Церква була підпорядкована московському патріярхові й так само змосковщені були всі школи, а селянство було загнане у кріпацьку неволю. Московський уряд жорстоко карав тюрмою або засланням у холодний Сибір кожного українця, який насмілювався піднести голос проти панування Москви.

Що ж протиставив Шевченко цьому поневоленню? У своїх перших творах він часто згадував славне минуле України — козаччину, її геройство й перемоги над ворогами. Він розбуджував серед рідного народу тугу за тим, що „було колись" — за давньою волею, за власною державою („Тарасова ніч", „До Основ'яненка", „Гамалія", „Іван Підкова" та ін.). Цьому славному минулому протиставив Шевченко тяжку неволю України, коли то „над дітьми козацькими поганці панують" („Суботів", „Розрита могила", „Чигирин", „Сон" з 1844 р.), і таким способом викликав у душах своїх земляків любов до рідного краю-народу та дух спротиву ворожому поневоленню.

Минали роки за роками, і Шевченко вникав щораз глибше в історію України. Він побачив, що спричинниками її недолі були не тільки недобрі сусіди — татари, турки, поляки, москалі, але й деякі провідні українські люди, які або несамохіть робили помилки, або стали на службу ворогові.

Про гетьмана Богдана Хмельницького згадав Шевченко передусім у таких творах, як „Розрита могила", „Суботів" і „Великий льох". Поет не заперечував великої заслуги Хмельницького, який створив вільну козацьку державу. Однак, він не простив Хмельницькому його великої помилки — злощасного договору з Московщиною в Переяславі 1654 року, яким гетьман „занапастив вбогу сироту Україну", легкодушно повіривши москалям.

З-поміж інших гетьманів України Шевченко згадав добрим словом Петра Дорошенка („Заступила чорна хмара") та Івана Мазепу („Іржавець"), бо вони боролися за збереження останків волі свого народу і прагнули визволити його з-під московського ярма. Добрим словом згадав Шевченко також кошового Гордієнка і Полуботка. Зате гнівно засудив гетьмана Самойловича (назвав його „дурний Самойлович") за те, що прикликав в Україну московське військо проти Дорошенка. Шевченко жалкував, що не дійшло до згоди між гетьманом Мазепою і хвастівським полковником Семеном Палієм, які могли спільними силами прогнати москалів з України. В поемі „Чернець" Шевченко підкреслив, що Палій любив Україну й бажав їй добра.

Роздумуючи над недолею України, Шевченко шукав в історичних подіях доказу, що ще не вмер живий дух народу, не погасло бажання боротись і привернути утрачені права. Таким доказом уважав Шевченко селянське повстання 1768 року проти польських панів. Про це він написав велику поему „Гайдамаки" на основі оповідань очевидців, зокрема свого діда Івана. Хоч у поемі є жорстокі картини розправ з поневолювачами українського народу, Шевченко доказував, що неправильно москалі й ще дехто уважають гайдамаків за розбійників, бо „за святу правду-волю розбійник не стане".

Попри поневолювачів-чужинців України, „катів", „людоїдів" найбільше не любив Шевченко відступників від власного народу, що продалися ворогам.

Доборолась Україна
До самого краю,
Гірше ляха свої діти
Її розпинають.

Не жалів їм тяжких докорів, громив їх гнівними словами, прозивав „недолюдками", навіть кидав на них прокляття, хоч між ними був дехто і з слабодухих гетьманів. У своїй славній поемі „Посланіє до живих ,мертвих і ненароджених зем-

ляків" він назвав їх „рабами, підніжками, гряззю Москви, варшавським сміттям".

Зібравши все те, що написав Шевченко про історію України, треба сказати таке: патріотичний біль і обурення поета змішані з вірою в краще майбутнє України; жаль і сльози поета на руїнах волі не були викликані розпаччю і безнадією, але мали розбудити в ріднім народі тугу за втраченою волею і бажання знову стати до боротьби за власну державу. А щоб ця боротьба була переможна, для цього, на думку Шевченка, треба в народі згоди і братньої любови. Богом посланий Україні Пророк і Учитель запевнив своїх сучасників і майбутні покоління рідного народу, що

Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти.

Пояснення-словничок: відступник — той, що вирікся рідного народу (apostate); кріпацька неволя — serfdom, slavery; поганець — нікчемна людина (vile, rascal); вникати — вглиблюватися (to see into, to penetrate); несамохіть — ненавмисно (unintentionally); злощасний — ill-fated; занапастити — to ruin, to destroy; очевидець — eye-witness; жорстокий — cruel; розбійник — bandit, cut-throat; недолюдок — unworthy of a man's name; раб — slave; підніжок — людина з прикметами раба; грязь — болото, бруд (mud, dirt); розпач — despair; світ — тут: світло.

В. СКОМОРОВСЬКИЙ

„ЗАПОВІТ"

Як тільки зграйка промінців
З-за лугу випурхне швиденько,
Тоді з усіх-усіх кінців
Приходять люди до Шевченка.

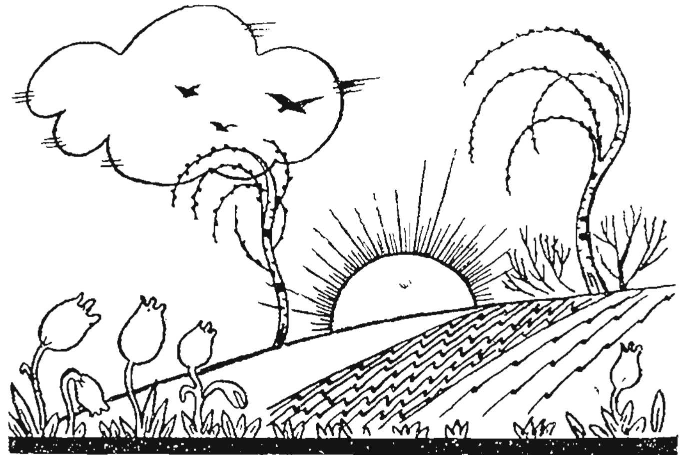
Вони несуть йому привіт
На береги Дніпра старого.
Вони співають „Заповіт",
Півколом ставши біля нього.

Злітає пісня аж до хмар
І вільно лине над землею.
А поруч бронзовий Кобзар
Стоїть, заслухавшися нею.

Зграйка — громадка, табунець; випурхнути — вилетіти, знятися.

К. ПЕРЕЛІСНА

ЧАРІВНА ВЕСНА

Весняне небо синє-синє,
І зграї лебедів-хмарок . . .
В безлистім гаї крик пташиний,
Хоч ще під соснами сніжок.

На річці крига кригу гонить,
В ярку біліє сніг на дні,
А в небі жайворонок дзвонить
Привіт свій сонцю і весні.

Сміється сонечко лукаво,
І, наче в казці чарівній,
На луках оживають трави,
Під лісом проліски рясні.

Стара верба рипить, гойдає
Мов пухом вквітчані гілки,
І чайка, скиглячи, літає,
І поле міряють граки . . .

Зграя — табун, громада (flock); ярок — невеликий видолинок (gully, ravine); проліска — перша весняна квітка (mercury); рипіти — скрипіти (to creak); чайка — водяний птах (lapwing, peewit); скиглити — видавати голос, як у чайки або інших тварин (to howl, to whine); грак — птах (rook); лебідь — swan.

Марійка ПІДГІРЯНКА

Ілюстрації Юрія КОЗАКА

КРАВЧИНЯ МАРУСЯ

Була хатка в долині.
У малій цій хатині
Жила мати старенька,
З нею доня маленька.

Каже мамі Маруся:
— Шити, мамо, навчуся,
Буду шити, вишивати
Та на хліб заробляти.

Вчилась доня пильненько,
І вже шиє гарненько.
— В світ пустіть мене, мати,
В людей праці шукати!

Йде Маруся, мандрує —
Рак навпроти правцює,
Привітавсь: — Слава Богу!
Куде йдеш ти в дорогу?

— Йду у світ людям шити,
Щоб на хліб заробити.
— А я ножиці маю,
Що захочеш — покраю.

Йдуть, роботи шукають,
Їжачка зустрічають.
Привітавсь: — Слава Богу!
Куди йдете в дорогу?

— Йдемо в світ людям шити,
Щоб на хліб заробити.
— Я піду разом з вами,
Маю свитку з голками.

Йдуть, роботи шукають,
Котика зустрічають.
Привітавсь: — Слава Богу!
Куди йдете в дорогу?

— Йдемо в світ людям шити,
Щоб на хліб заробити.
— Я пряду та й мотаю,
Для вас пряжі придбаю.

Йдуть, роботи шукають,
Павучка зустрічають.
Привітавсь: — Слава Богу!
Куди йдете в дорогу?

— Йдемо в світ людям шити,
Щоб на хліб заробити!
— А я буду вам ткати
Полотенце на лати.

Йдуть все далі, мандрують,
Лісом-бором правцюють.
Як ішли повз тернину,
Геть подерли одежину.

Ну, щось треба робити,
Нову треба пошити.
На пеньках посідали,
Пильно всі працювали.

Котик пряв і мотав,
Полотно павук ткав,
А рак одяг кроїв,
Бо він добре це вмів.

Їжачок засиляв
І голки подавав,
А Марусечка шила,
Вниз голівку схилила.
Працювали так днину
Й мали всі одежину:

Панич рак-неборак
Жупанець мав, як мак,
Їжачок — сірячок
Із тонких ниточок,
А павук виткав сам
Собі хрест на жупан.
Кіт одяг кожушок,
Щоб не змерз і не змок.

На Марусі убори —
Скрізь чудові узори:
Передок, рукави,
Жупан гарний, новий
І рясненька спідничка,
Під коралями стрічка,
На голівці вінок —
Хоч іди у танок.

Йдуть все далі, мандрують,
Аж зозульку десь чують,
Лісом-бором літає,
Всіх зустрічних питає:

— Ку-ку, де та кравчиня,
Щоб одежу пошила —
Гарний одяг весільний
Для самої князівни?

Наші кравчики чують
Та чимдужче мандрують
Аж до Києва-міста —
Там церков є аж триста,

А Дніпро наш шумить,
В Чорне море спішить.
Над Дніпром там палата —
Пишається пребагата,
Споглядає в долину
На усю Україну.

Йде Маруся під гору
До князівського двору.
Скільки там тепер гуку,
Скільки руху і стуку!
Кухарі безупину
На весільну гостину
Варять, місять, печуть...

Аж тут гості ідуть,
Дивні гості — звірятка,
А між ними дівчатко.

І князівна виходить,
Наче сонечко сходить,
Та й Марусю питає,
Чого хоче-бажає.

А Маруся їй каже:
— Йду на вінчання княже,
Щоб пошити князівні
Красні шати весільні.
Тут помічники скорі
Всі до праці готові.

І князівна згодилась:
— Добре, дівчино мила,
Лиш не знаю, чи вспієш,
Чи до ранку пошиєш.

— Вспію, вспію напевно,
Милостива князівно! —
І всі повні охоти
Узялись до роботи:

Котик пряв і мотав,
Павучок взори ткав,
Їжачок у голки
Силяв срібні нитки,
А Марусенька шила
Та й мережки робила.

Шили так безустанку
Цілу нічку до ранку.
Вийшло сонце нагору —
Йде Маруся до двору,

А звірятка за нею
Несуть пишну керею.
Стали перед ворота,
Сяє сукня, як злота.

Відчинив князь віконце,
Бачить — одяг, як сонце,
Мережки в нім леліли,
Вишивки мерехтіли
Й на жупані нашиті
Дорогі самоцвіти.

А князівна зраділа
Зараз сукню наділа,
І всі ахнули з дива:
— Ах, яка ж уродлива!
Яка справді прекрасна,
Наче зіронька ясна!

І князівна всміхнулась,
Ще й жупан цей вдягнула,
Плеще в ручки біленькі:
— Щира дяка, миленькі!

Дала кравчикам гроші
І дарунки хороші,
На весілля просила,
Короваєм гостила.

Взяли кравчики плату —
Нагороду багату
Й поспішили потому
Всі веселі додому.

Дома плаче матуся:
— Де поділась Маруся?
Аж стук-стук у віконце —
В ньому личко, як сонце.
— Відчиняйте, матусю,
Привітайте Марусю!

Входить донечка в хату,
З нею друзі-звірята —
І приносить в торбинці
Для матусі гостинці.

Жили потім щасливо,
Ґаздували надиво:
Доня хату поклала
І худібку придбала
І машину купила,
І, співаючи, шила...

Пояснення-словничок: правцювати — іти навпростець; свитка (рід селянської одежі (peasant's overcoat); жупан (стародавня верхня одежа) — ancient ukrainian overcoat; сіряк — drab coat; керея — рід багатої одежі на зразок плаща; прясти — to spin; мотати (змотувати нитки) — to reel, to wind; ткати — to weawe; лата або латка — patch; тернина (рід куща з колючками) — sloe; засиляти або засилювати — вкладати кінець нитки у вушко голки; рясний — тут: з багатьма складками-брижами; успівати, успіти, встигати — to have time; леліти — блищати, мерехтіти; коровай — весільний хліб; ґаздувати (слово, вживане в українських Карпатах і на Підкарпатті) — господарювати, хазяйнувати.

РОЗГАДАЙМО!

Розгадувати загадки — це не тільки приємність-розвага, але й розумова праця. Тому в усіх журналах для дітей (а також почасти й для старших читачів) вміщують різноманітні загадки. Хто береться їх розгадувати, той вправляє свій розум і пам'ять так, як спортовець вправляє м'язи свого тіла. Розгадуючи загадки, він, коли треба, заглядає до книжок-словників, енциклопедій, атласів і так збагачує або закріплює своє знання. Із загадок можна багато дечого навчитися з історії, географії, природознавства, техніки. Шкода, що читачі „Веселки" присилають так мало розгадок, хоч загадки вміщуються в кожнім її числі.

Загадки були відомі вже тисячі років тому. В давню давнину загадки не уважалися тільки за приємну розвагу, і ними цікавилися не лише діти й молодь, але й дорослі люди. Хто вмів розгадувати загадки, той неначе давав доказ свого знання і розуму.

За поганських часів були жерці (священики), що нібито від богів передавали відповіді і поради на різні запити людей. Ці відповіді мали часто форму загадок, які треба було розгадувати-пояснювати. Бувало, королі пересилали один одному секретні відомості-вказівки у формі загадок. Такі загадки називалися еніґми. У старовинних країнах, Греції та Римській імперії, під час свят відбувалися змагання-конкурси, коли люди розгадували загадки, а найздібніші з них одержували нагороди. Є леґенди про те, що засуджені на смертну кару в'язні одержували помилування, якщо вміли дати правильну чи дотепну відповідь на загадку. Навіть у біблії є згадка про те, як мудрий цар Соломон розгадував загадки королеви Шеби.

Загадки бувають усілякі: звичайні усні запити, на які даються теж усні відповіді, а є й такі, що їх спершу рисують на папері, а щойно тоді дають розгадувати. Є українська народна пісня, де мова мовиться про загадки враз із відповідями:

А що росте без коріння,
А що цвіте без насіння,
А що грає, голос має,
А що плаче, сліз не має?
(камінь, папороть, скрипка, серце).

Назви й форма загадок також різноманітні. Є між ними акростихи, магічні квадрати, метаграми, недомовки, розсипанки, ребуси, шаради й багато інших.

Одні загадки, як сказано, постали давним-давно, інші походять з новіших часів. Однак усі вони варті того, щоб українські діти, а між ними й читачі „Веселки" ними цікавилися, думали над ними й їх розгадували.

КАЗКА ПРО РОЗУМНУ ДІВЧИНУ

(Ілюстрація Михайла Дмитренка)

Колись давно жили-були собі два брати — багатий і бідний. Раз пожалів багатий бідного й подарував йому корову.

— Ось тобі, — каже, — корова, а ти мені за те поможи працювати в полі.

Бідний щиро йому помагав, але одного дня багатий брат пожалкував, що обдарував бідного, та й каже:

— Віддай мені мою корову!

— Але я відробив за неї, брате! — відповів бідний.

— Авжеж, але корова коровою, і я хочу мати її в себе!

Бідний не пристав на це, і пішли вони до пана, як то було тоді в звичаю на селах.

Пан був заліниввй, щоб розібрати, чия правда, от він і каже:

— Ось вам загадка: що в світі найситіше, найшвидше й найбільш бажане? Хто розгадає, матиме корову.

Пішли брати додому та й думають над загадкою.

— Це ж проста справа! — сказав багатий. — Що може бути ситіше від панових свиней, швидше від панових коней і більш бажане від грошей? Го-го, корова буде моя!

Бідний брат зажурився. Помітила це його дочка Маруся, стала розпитувати, а він їй усе й розповів.

— Я вже знаю! — сказала Маруся. — Найситіша мати-земля, бо всіх годує й усе поїдає; найшвидша думка, бо в думці людина літає, куди лише хоче; найбільше бажаний сон, бо для сну вирікаємось усього іншого.

— Правда! — зрадів батько. — Так я і скажу панові!

Коли брати на другий день прийшли до панського двору, багатий зразу ж і почав:

— Ласкавий пане, найситіші ваші свині, найшвидші ваші коні, а найбільше бажані — гроші.

— Неправда! — крикнув пан і обернувся до бідного. — А що ти скажеш?

— Найситіша мати-земля, бо всіх годує й усе поїдає; найшвидша думка, бо в думці людина літає, куди лише хоче; найбільше бажаний сон, бо для сну вирікаємось усього іншого.

— Ти правду сказав! потакнув пан. — Корова твоя! Але скажи мені, чи ти сам цю загадку розгадав?

— Ні, пане, це мені підказала моя дочка Маруся.

Пан розлютився.

— Що ця проста дівчина розгадала мою загадку? Стривай! Я передам їй десяток варених яєць — хай вона їх висидить, виростить курчат і принесе мені завтра смажених на обід!

Зажурився бідний брат, узяв яйця і вдома розповів дочці про панову вигадку.

— Не журіться! — потішила його Маруся. — Занесіть цей горщик каші панові й скажіть йому, щоб її засіяв, скосив, вимолотив і дав мені зерно курчат годувати.

Пішов бідний брат до пана. Пан послухав, подумав і каже:

— Скажи дочці, щоб вона мене відвідала, але щоб ні йшла, ні їхала, ні боса, ні взута, не з'явилася голіруч, але й нічого не принесла.

Як дізналася про це Маруся, сказала:

— Не журіться! Дістаньте мені живого зайця і спіймайте горобця!

Він так і зробив. Маруся запрягла барана до санок, взула одну ногу в черевика, а другу босу поставила на санки. Під пахву взяла зайця, в долоню — горобця і так напів'їхала, напівішла до панського двору. Побачив її пан крізь вікно й наказав слугам спустити з прив'язі собак. Собаки кинулись до Марусі, а вона випустила зайця. Собаки пустилися здоганяти зайця, а тим часом Маруся без перешкоди добралася до двору. Вступила в кімнату, привітала пана й простягнула руку, ніби щоб йому щось дати.

— Я, пане, принесла вам гостинця!

Пан теж простягнув руку, щоб узяти того гостинця. Маруся розімкнула долоню, а з неї випурхнув горобець і полетів. Отак вона, хоч і не прийшла голіруч, то гостинець панові не дістався...

Збагнув пан, яка Маруся розумна, і одружився з нею.

Жили вони спокійно і щасливо. Аж ось одного разу прийшли до пана два чоловіки, щоб їх розсудив: пасли вони вночі коней на пасовиську, а

вранці дивляться — біля коней ходить маленьке лоша.

— То від моєї кобили лоша! — сказав один.

— Ні, то моя кобила привела лоша! — заперечив другий.

Пан каже:

— Спутайте свої кобили, і нехай лоша саме прийде до своєї матері!

Зробили, як пан казав, але лоша було змучене, бо його ввесь день тягали від одної кобили до другої, і тепер не знало, що робити.

Тоді відізвалася Маруся:

— Зв'яжіть лоша і розпутайте кобил!

Коли вони так зробили, мати лошати підійшла до своєї дитини, і всім стало ясно, кому лоша належить.

Пан розсердився: Маруся перевищила його розумом перед цими простими мужиками.

— Візьми, — каже він до Марусі, — що тобі наймиліше й іди геть з мого дому!

Маруся взяла чоловіка за руку і сказала:

— Ти мені наймиліший, ходи зі мною!

Пан побачив, що ніхто не зможе перемогти Марусі розумом, тож перепросив її, і з того часу вони жили щасливо.

Пояснення-словничок: **пожаліти кого — to have pity; пожалкувати — to regret that...; відробити — to work off (debt); пристати на що — погодитися на що (to consent, to agree); пан — тут: власник великого земельного маєтку (landlord), що колись мав владу над селянами; ситий — replete; розлютитися — стати гнівним-сердитим (to rage); проста дівчина — тут: з нешляхетського роду (common); висидіти — тут: вигріти яйця (про птицю) — to hatch; вигадка — тут: strange idea; каша — porridge; косити — to mow; молотити (руками) — to tresh; голіруч — з порожніми руками (empty-handed); прв'язь — тут: chain; гостинець — дарунок; розімкнути — to open, to unfasten; збагнути — зрозуміти; лоша — foal, colt; кобила — mare; спутати коня — to fetter, to hoble; мужик — селянин; перепросити когось — to apologize.**

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ*

ГОЦА ДРАЛА

У сухій траві під листям
Квіт-первоцвіт пробудився.

Голову крізь сніг пропхав,
Розглядатись пильно став.

Йшла Зима, прелюта, біла,
Та й первоцвіт той уздріла.

— Ну, стривай же! Зараз тут
Я зроблю тобі капут!

Гоца Драла йшла лісочком,
Сніг топтала чобіточком.

Зняла юпку Гоца мила,
Квітку юпкою накрила.

Ой, розгнівалась Зима,
Розкричалась — та дарма!

Став на неї поміж віти
Подихати теплий вітер.

Коло серця замлоїло,
Затрусилось в неї тіло.

Зиму страх пойняв великий,
Кинулась вона навтіки.

А первоцвіт не баривсь,
Гарно Гоці уклонивсь.

Втішилася Гоца Драла,
Що вже провесна настала.

Олександер ЛОТОЦЬКИЙ-БІЛОУСЕНКО

Ілюстрації Михайла МИХАЛЕВИЧА

ЛИСИЧКА СЕСТРИЧКА

28. СЛІДАМИ МАТЕРІ

Бігала-бігала одного дня лисичка понад річкою — нема чим поживитися. Побігла до плеса, де плодилися дикі качки. Знайшла в одному гнізді аж троє каченят і вже поснідати збиралась. Аж це не далеко від неї щось як торохне! Глянула в той бік лисичка, а то чоловік з собакою. В руках у нього якась палиця, а з неї ще дим іде.

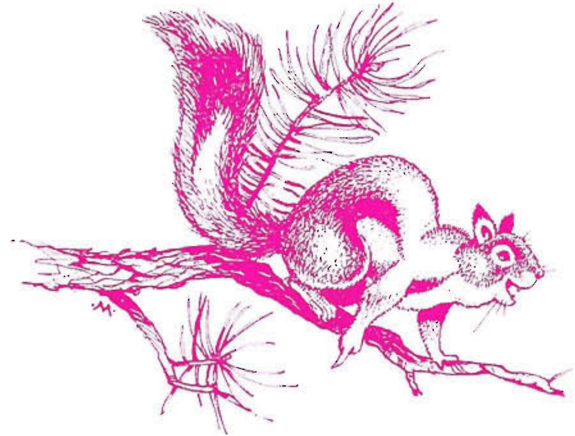
„Оце та палиця, що громом б'є!" — пригадала лисичка.

Мов опарена, пустилася втікати, а собака її побачила та й кинулась за нею. Біжить лисичка берегом, землі під собою не чує. Серце б'ється, мов вискочити хоче. Так і думала вже, що не мине собачих зубів. Та пригадала мамину науку, що треба слід свій у воді затерти, і скік у воду! Пробігла якийсь час у воді очеретом, а там знову на берег та нивами все далі й далі від річки. А собака, загубивши лисячий слід, довго ще бігала по березі та гавкала, аж поки стрілець її не покликав.

29. ЛИСЯЧИЙ ХВІСТ

Добігла Лисичка-Сестричка до нори, заховалася. Сидить у норі, пригадує свою пригоду та й питається ушей.

— Ушечка мої любі, що ви думали-гадали, як від того хортища втікали?

— Те, ми, Лисичко-Сестричко, думали-гадали: звідси й звідти наслухали, щоб хорт не догнав, золотої кожушини не порвав.

— Спасибі ж вам, мої любі ушечка! Я вам сережки золоті куплю.

Тоді до очей:

— Що ви, оченька мої любі, думали-гадали, як від того хортища втікали?

— Те ми, Лисичко-Сестричко, думали-гадали: туди-сюди розглядали, щоб хорт не догнав, золотої кожушини не порвав.

— Спасибі ж вам, мої оченька любі! Я вам золоті окуляри куплю.

Потім до ніг:

— Що ви, ноженьки мої любі, думали-гадали, як від того хортища втікали?

— Те ми, Лисичко-Сестричко, думали-гадали:

(Закінчення на стор. 14-ій внизу)

Микола ПОГІДНИЙ *Ілюстрації Ніни МРИЦ*

МАНДРІВКА ЛЯЛЬКИ МЕЛІ

(Оповідання)

I. МАЛЕНЬКА НЯНЯ

Міським хідником біг малий хлопчина додому на обід. Мабуть, був уже голодний, бо в школі залишили його доучувати невивчену лекцію. Раптом почув, що вгорі над ним відчинилося вікно і хтось кинув щось на вулицю.

А те „щось" летіло згори, фуркотіло й мало що не впало хлопцеві на голову. Щастя, що це не була велика річ, а тільки маленька лялька.

Побачивши, що сталося, хлопчик зупинився й підняв ляльку з хідника. Лялька мала жалюгідний вигляд: була дуже брудна, з розбитим носиком, покривленими ніжками, ну і без одної руки. Мабуть, тому ту ляльку й викинули через вікно як непотрібну річ. А, може, мала вона недбалу няню, що так її покалічила й забруднила? Всяке може бути, бо й різні няні бувають. Але нікого було хлопчині розпитувати. Хлопчина таки пожалів лялечку, підняв її з хідника й побіг додому.

Матуся чекала на нього з обідом, тож ніколи йому було бавитися лялькою чи до неї приглядатися. Зрештою, бавитися ляльками — це діло дівчат, а не хлопців. Хлопчина мав сестричку Любу, тож відразу передав їй знайдену річ і сів за стіл обідати.

ЛИСИЧКА СЕСТРИЧКА

(Закінчення із стор. 13-ої)

швидше втікали, щоб той хорт не догнав, золотої кожушини не порвав.

— О, спасибі вам, мої любі ніженьки! Я вам куплю червоненькі черевички із срібними підківками.

— А що ти, хвостище-помелище, думало-гадало, як від того хортища втікало?

— Те я думав-гадав, попід ногами плутав, щоб хорт догнав, золотую кожушину зняв.

Розсердилась Лисичка-Сестричка на хвоста та й вистромила його з нори.

— На тобі, хортище-собачище, хвоста! Відкуси, поки біле!

А в той саме час цікава білочка по гілках біля нори стрибала. Побачила лисиччиного хвоста, що з нори вистромився, та на весь ліс зарепетувала:

— Люди добрі, лисиця хвіст загубила! Бігла через міст, загубила хвіст, а він покотився з гори, докотився до нори. Треба цілий ліс скликати, згуби шукати! Ой, люди добрі, чия згуба — моя найда. Це я перша знайшла. Безхвоста, безхвоста! Давай у нагороду пуд винограду! Ой, наїмся й принесу додому, аж дістану оскому!

Почула Лисичка-Сестричка, як увесь ліс реготався, засоромилася та й потягла хвіст у нору. Та довго ще білочка по всьому лісі розносила про те, як лисиця хвіст загубила.

(Продовження буде)

Пояснення-словничок: **глум — насмішка (mockery); галява — левада серед лісу (clearing in the forest); наїдок — ситний харч; плесо — спокійна поверхня води на озері, ставу, річці (broad clear surface of a river); очерет — водяна рослина (reed); нива — зоране й засіяне поле (sown field); хорт — порода собаки, вживають її до полювання, бо худа, довгонога й швидка та має добрий нюх (greyhound); сережка, серга — прикраса до жіночих вух (ear-ring) помелище — (від помело), приклад замітати, зроблений з соломи або галузок. Вживають його вимітати попіл у печі (черінь), або взагалі замітати (broom, brush of twigs for sweeping of hearth); репетувати — голосно кричати (to scream); найда — тут: знахідка (a finding, thing found); пуд — міра ваги = 16 кілограмів = 36 американських фунтів (pood).**

Люба була дівчинкою чутливої вдачі. Як тільки побачила розбиту, з відірваною рукою, обідрану ляльку, то мало не розплакалася. Як же з нею бавитися, як вийти з такою лялькою між чужих дітей? Насміються з неї та з її ляльки . . .

Тож Люба заопікувалася лялькою. Перше, що вона помітила, було те, що лялька дивилася на неї немов живими очима. Коли ж Люба поклала її в ліжечко, вона слухняно стулила повіки. Це Любі сподобалося.

Та це не був кінець її оглядин. Як тільки Люба зняла з ляльки суконку й сорочинку — адже все треба було почистити! — побачила на її плечах напис: „Моє ім'я — Мелька". Чи це ім'я припало Любі до вподоби, чи ні, вона мусіла його прийняти й так називати.

Ще одну річ знайшла Люба у Мелі. На її плечах був шнурочок, що закінчувався малою петелькою. Люба, що взяла на себе ролю няні, подумала, що ця петелька напевно має якесь призначення. Ніхто ж ляльки не вішає на петельці. Люба була догадливою дівчинкою, тож, не довго думавши, потягнула за петельку, і лялька промовила дзвінким голосочком: „Моє ім'я — Меля. Вітаю тебе, моя дорога няню!"

Почувши такі слова, Люба дуже втішилась.

— Добридень, лялечко! — сказала. — Не турбуйсь, відтепер я завжди буду з тобою. Я постараюсь бути тобі доброю нянею.

Після цих слів Люба нахилилася до лялечки і щиро її поцілувала. Це лялі, мабуть дуже сподобалося. Вона напевно хотіла знову щось сказати, бо пильно дивилася на свою няню і немов запрошувала: „Потягни ще раз за петельку!"

Люба послухала, потягнула за петельку, і Меля знову промовила пискливим голосочком:

— Дякую тобі, моя няню! Ти добра дівчинка! Будемо приятельками!

Люба втішилася, бо це був для неї перший у житті випадок, що лялька може говорити, як жива людина. Тепер Люба відчула ще більшу відповідальність перед Мелею. Лялька була вся покалічена, носик розбитий, личко подряпане, суконка подерта, і до того всього, як уже сказано, не мала одної рученьки.

То було щось жахливе, тож Люба почала думати, що з нею зробити. Звичайно, вона сама не могла порадити, тож вирішила піти з лялькою до матусі, може вона щось порадить. Люба взяла ляльку й побігла до своєї доброї матусі.

(Продовження буде)

Пояснення-словничок: **х і д н и к — side walk; ф у р к о т і т и — звук, що його видає предмет, що його обертає вітер (напр., вітрячок), летючий предмет або пташині крила (buzz, hum, flutter); н я н я, нянька — пестунка, опікунка малих дітей (baby sitter, children's nurse); ч у т л и в и й — ніжний, вразливий (tender, sensitive); п е т е л ь к а, петля — noose, loop, slip knot.**

КУТОК ЮНИХ АВТОРІВ

ВЕСНА

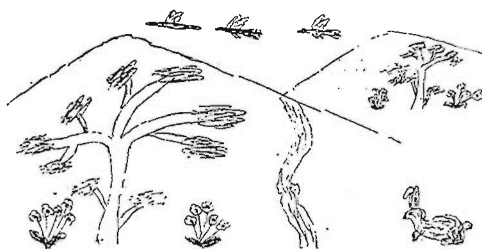
Зима минула,
Весна прийшла.
Сніг розтає,
Водичка тече.

Вітер співає,
Сонечко гріє.
Бджілки мед збирають,
Пташки прилітають.

Травичка зеленіє,
Вітерець віє.
Дощик ллється,
Квіточка гнеться.

Хрущі гудуть,
Коники скачуть.
Все затихає,
Бо вже смеркає.

Наталя Словагевська, 11 р. угениця 5-ої кляси Рідної Школи в Аделаїді, Австралія.

Сценарій і текст: **Р. ЗАВАДОВИЧ**
Scenario and story: **R. ZAVADOVYCH**

Ілюстрації: **П. ХОЛОДНИЙ**
Illustrations: **P. CHOLODNY**

БОГДАН - СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ
ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE
BOHDAN - SICHOVY STRILETS

РОЗДІЛ XIII: ФЕДОРОВА ЗДОБИЧ

CHAPTER XIII: FEDIR'S BOOTY

Коли полонені прохмелились, Богдан наказав покликати їх на допит.

When the prisoners sobered up, Bohdan ordered that they be brought in for interrogation.

— Ми нічого не знаємо й нічого не скажемо! — заявив один солдат.

"We don't know anything and we won't say anything", said one of the soldiers.

— Якщо так, то ми відішлемо вас назад туди, звідки привезли. Там вас ваші розстріляють!..

"Well, then we'll have to send you back where you came from. You will probaly be shot," said Bohdan.

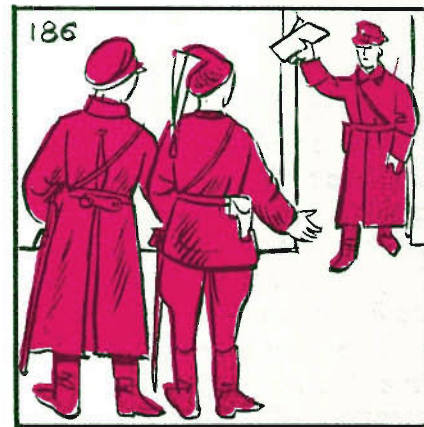
— За що? — запитав солдат.
— За те, що ви так по-дурному дали себе схопити!

„For what?" asked the soldier. "For letting yourselves be captured in such a stupid manner".

Залякані солдати погодились говорити все, що знають.

Freightened the soldiers told everything they knew.

— Вже нам відомо: шість тисяч червоних готуються до наступу на Кононівку! — закричав Богдан у штабі.

"Now we know. Six thousand Reds are preparing to attack Kononivka", Bohdan reported to the command headquarters.

(Кінець тринадцятого розділу)
(End of Chapter XIII)